

Vägivallast loobumist toetavad teenused ja Eesti elanike hoiakud

Eesti elanikud toetavad lähisuhtevägivalla toimepanijate rangemat karistamist, kuid teaduskirjandus ei pea seda tõhusaks meetmeks. Kuigi kriminaalmenetluse alustamisel võib olla teatav heidutav mõju, ei vähenda süüdimõistmine ega pikem karistus märkimisväärselt lähisuhtevägivalla kordumist.

Lähisuhtevägivalla toimepanijatele on vaja pakkuda abi vägivallest loobumiseks, kuid Eestis on vastavaid programme vähe ja väikeses mahus ning nende mõju on teadmata.

Eesti elanike hoiak abi pakkumise suhtes vägivallast loobumiseks on pigem toetav, samas teadlikkus sellise abi olemasolust ja hinnang kättesaadavusele on madal. Eesti elanikest 88% peab abi otsimist vastutuse märgiks ning kolmveerand leiab, et selliseid teenuseid peaks olema rohkem, ent üksnes alla poole elanikest

Arenaguseire Keskuse uurimissuuna „Lähisuhtevägivalla levik ja trendid Eestis“ eesmärk on tuvastada lähisuhtevägivalla muutuvaid mustreid ja abiotsimise trende Eestis, et hinnata selle pikaajalist mõju ning toetada tõhusamate sekkumiste kujundamist.

Uurimissuuna materjalid: www.arenaguseire.ee

teab, et Eestis on võimalik sellist abi saada ning vaid 17% peab sobiva abi leidmist lihtsaks.

Eestis on vägivallast loobumise teenuseid vähe ja nende mõju on teadmata

Rahvusvaheline praktika rõhutab üha enam vajadust tegeleda vägivalla ennetamiseks ja korduva lähisuhtevägivalla (LSV) riski vähendamiseks lisaks ohvrite toetamisele süsteemselt ka vägivalla toimepanijate käitumise muutmisega. Vägivallast loobumise programmide maht on aga Eestis viimastel aastatel pigem kahanenud.

2026. aastal on Eestis üks riiklik vägivallast loobumise toetamise teenus (VLT) ning mitu väiksema mahuga programmi (nt MTÜ Vaiteri, Eesti Diakoonia ja Eesti Vanglateenistuse programmid). Programmide sihtrühmad ja tööviisid erinevad, kuid ühine probleem on programmide mõju vähene või puuduv hindamine. Ühegi Eestis kasutatava vägivallast loobumise teenuse või programmi kohta ei ole tõendust, kui palju see korduvvägivalda vähendab. Enamasti mõeldakse programmis osalemist ja mõnel juhul küsitakse osa-

leiate endi hinnanguid programmi kasulikkuse ning enda hoiakute ja käitumise võimaliku muutuse kohta, kuid ei hinnata vägivalla toimepanija käitumist ja vägivalla kordumist pärast programmi lõppu ega ohvri tajutud turvalisust. Ka seda, kui suur on inimese puhul vägivalla kordumise risk ja millised tegurid seda mõjutavad, programides tihtipeale ei hinnata või tehakse seda ebajärjekindlalt.

Programmides osalema jõutakse enamasti läbi kohustuslike suunamiste, isepöördujate osakaal on marginaalne. See tähendab, et isikute motivatsioon programmis osaleda ei pruugi olla kõrge, mis omakorda vähendab programmi oodatavat mõju.

Tabel 1. Riikliku vägivallast loobumise teenuse (VLT) olulised näitajad jaanuar-august 2026

Mõõdik	Näitaja	Trend või muutus alates 2020. aastast
Uusi juhtumeid	236	Juhtumite ja nõustamiskordade arv on võrreldes varasemate aastatega väikeses languses, nõustamiskordade arv inimese kohta püsib stabiilne
Nõustamiskorrad	530	
Nõustamiskorrad kliendi kohta	2,3	
Meeste osakaal	79%	2026. aastal täheldatav meeste osakaalu mõningane langus
Levinuim vanuserühm	26–35-aastased: 23% 35–45-aastased: 41%	Võrdlev info puudub
Teenusele suunaja	Prokuratuur: 43% PPA: 34% Pöördus ise: 13% Ohvriabi/SKA: 5% KOV, kohus, muud: 6%	Prokuratuuri osakaal on langenud, suurenenud on PPA suunamiste osakaal, isepöördujate osakaal on üle aastate püsiv
Ooteaeg nõustamisele	2–3 nädalat	Võrdlev info puudub
Nõustajate arv	4	Varasemalt 5
Eelarve	~600 000€	Väike langus

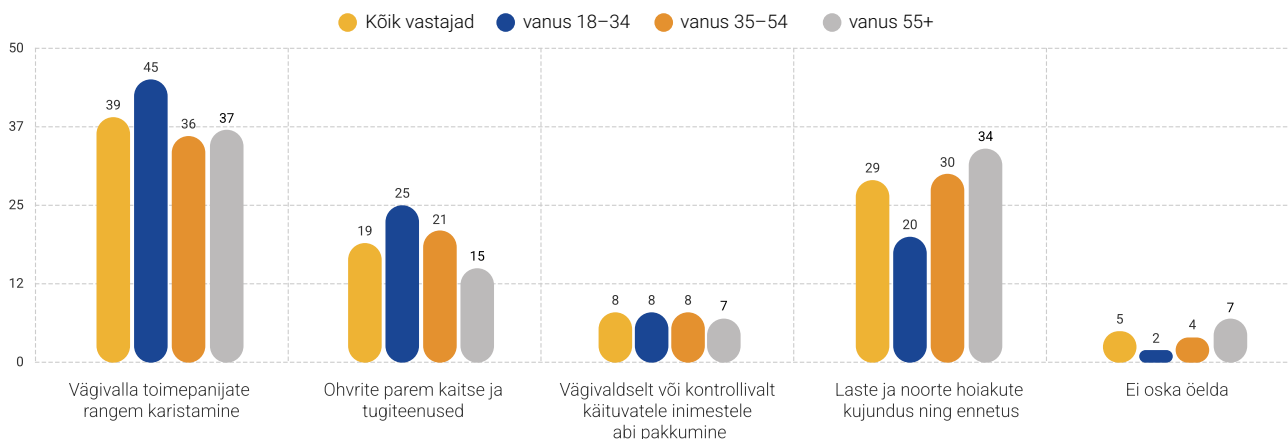
Allikas: Sotsiaalkindlustusameti andmed (sept 2026)

Rangem karistus ei vähenda LSV kordumist

Toimepanijatele suunatud programmide vajalikkusele viitab asjaolu, et teaduskirjandus ei toeta eeldust, et rangem karistus vähendab LSV kordumist. 2021. aastal läbi viidud 57 uuringut hõlmanud meta-analüüsis seostus kriminaalmenetluse alustamine nõrga heidutava mõjuga ning süüdimõistmine ei vähendanud korduvvägivallat. Karistuse pikkuse puhul on pilt sarnane: kuni 12-kuulise vangistuse saanud LSV toimepanijate retsidiivsus ei erinenud tingimisi karistuse saanutest ning aasta hiljem oli see mõlemas rühmas ligikaudu 20%.

Arenguseire Keskuse küsitlus näitab seevastu, et Eesti elanike hinnangul on kõige olulisim lähenemine LSV vähendamiseks just toimepanijate rangem karistamine (toetab 39%, joonis 1), kusjuures toetus sellele on suurem nooremate vastajate seas. Seega võib avalik arvamus kalduda toetama meetmeid, mis ei ole tõhusad.

Laiem kriminoloogiline teaduskirjandus viitab, et õigusrikkumiste ennetamisel on karistuse raskusest olulisem enne rikkumist tajutud tõenäosus, et tegu avastatakse ja sellele järgneb reaktsioon. Nii ei pruugi juba raske karistuse veelgi karmimaks muutmise käitumist mõjutada, kui toimepanija ei pea avastamist tõenäoliseks.

Joonis 1. Toetus LSV vähendamise meetmetele vanuserühmade lõikes (%)

Allikas: Arenguseire Keskus, 2026

Eesti elanike toetus vägivallast loobumise abile on suurem kui teadlikkus selle olemasolust

Arenguseire Keskuse küsitluse tulemused viitavad, et Eesti elanike hoiak abi pakkumise suhtes vägivallast loobumiseks on pigem toetav. 88% peab abi otsimist vastutuse märgiks; 82% leiab, et korduva LSV korral peaks abiprogrammi läbimine olema kohustuslik; 75% leiab, et selliseid teenuseid peaks olema rohkem (tabel 2). Samal ajal ollakse käitumise muutumise võimalikkuse suhtes ettevaatlikumad: seda peab võimalikuks 66% elanikest, ent vaid 12% on täielikult nõus väitega „vägivaldselt käitumist on võimalik abi korral muuta“. Selgus ka, et isikliku LSV-kogemuse olemasolu ei suurenda teadlikkust olemasolevatest abimeetmetest. Küll aga

hindavad vägivallaga kokku puutunud inimesed abipakkumise tänast olukorda kriitilisemalt.

Märgatav on selge lõhe abistamise vajalikuks pidamise ja abi tegeliku kättesaadavuse vahel. Vaid 43% elanikest teab, et Eestis on võimalik LSV korral abi saada ning kõigest 17% peab sobiva abi leidmist lihtsaks. Elanikkonna toetus sellistele teenustele on olemas, kuid märksa vähem ollakse veendunud, et abi on lihtsasti kättesaadav ja võimaldab toimepanijal oma käitumist muuta.

Tabel 2. Toetus LSV-ga seotud väidetele

Väide	Toetus	Märkus
Abi otsimine vägivallast loobumiseks näitab vastutust	88%	Tugevam toetus naiste ja noorte seas. Eakad ja mehed kalduvad rohkem „pigem jah“ poole
Korduva LSV korral peaks käitumise muutmise programm olema kohustuslik	82%	Naiste ja noorte toetus palju tugevam
Riik peaks rahastama nii ohvritele kui ka toimepanijatele suunatud teenuseid	75%	Naiste ja noorte toetus mõnevõrra tugevam
Sellisest abist räägitakse Eestis liiga vähe	75%	Suurem toetus naiste ja noorte seas
Eestis peaks olema rohkem selliseid teenuseid	75%	Ühtlane toetus
Vägivaldselt käitumist on võimalik abi korral muuta	66%	Suurem toetus noorte seas, täielikult väitega nõustuvaid vastajaid on väga vähe
Tean, et Eestis on võimalik sellist abi saada	43%	Ühtlane osakaal erinevates lõigetes
Abi otsimine on Eestis häbimärgistatud	29%	Ühtlane osakaal, ent paljud ei oska või ei soovi vastata
Sobivat abi on Eestis lihtne leida	17%	Ühtlane osakaal erinevates lõigetes
Abi pakkumine jätab mulje käitumise õigustamisest	14%	Ühtlane osakaal erinevates lõigetes

Allikas: Arenguseire Keskus, 2026